

Geboorteplaats eert schrijver met symposium, expositie en 'Komrij Route'

Winterswijk knuffelt bijna-jarige Gerrit Komrij

Door JOOP MEIJNEN
en REINJAN MULDER

WINTERSWIJK, 28 MAART. „Ik denk iedere dag aan Winterswijk, maar het moet een fabel blijven. Anders zou ik er niet zoveel aan kunnen denken. Het was een vreugde dat het levende deel van Winterswijk me nu heeft geknuffeld en opgetild, zonder het slapende Winterswijk in mij aan te tasten. Ik dank u.” Ontroerd sloot Gerrit Komrij gisteren het eerste deel van het feestprogramma af dat zijn geboorteplaats hem ter gelegenheid van zijn vijftigste verjaardag op 31 maart had aangeboden.

Een tentoonstelling in de plaatselijke bibliotheek, een nieuw portret door de schilder Theo Daamen, een literaire middag met bevriende schrijvers, een 'Komrij Route' langs plaatsen die in zijn boeken voorkomen, een uitgebreid diner tot in de vroege uren en tot slot een gedegen symposium op zondagmiddag. Winterswijk had alles gedaan om te laten zien dat profeten ook in eigen land geëerd kunnen worden.

En het viel zichtbaar in goede aarde bij de bijna-jarige. Tijdens het urenlange symposium luisterde Komrij aandachtig naar alles wat er over hem en zijn werk werd opgemerkt, hij schaterde om de kwinkslagen en anekdotes van sprekstalmeeester Martin Ros en hij werd geraakt door de ooit mede door hem geschreven cabaretteksten die werden gezongen door zijn vroegere schoolvriend Jan Jaap Sorber. Op zaterdag liep hij zelfs met opgewekte welwillendheid ook een stukje van de Komrij Route mee. Precies zoals mocht worden verwacht op grond van *Hremijntijd* (1978): „Ik verzeker u, op sommige momenten, als ik niet schrijf, ben ik 'n deerniswekkend aimabel mens, verdraagzaam, behulpzaam, ja zelfs een beetje sullig.”

Komrij krijgt een Winterswijkse Abraham-koek aangeboden (foto NRC Handelsblad/ Freddy Rikken)

Op locatie zes van de Route, voor de deur van zijn geboortehuis in de Iepenstraat, werd bereidwillig even halt gehouden voor een foto- en filmsessie. Want al heeft Komrij dan in *Averechts* (1980) geschreven dat het pand in de jaren zeventig onder leiding van de toenmalige staatssecretaris van volkshuisvesting Jan Schaefer is weggerenoveerd (*Het huis van de buurvrouw stond er nog. Mijn geboortehuis: weg! (...) Deze bakker was de slager van mijn jongensdromen*), in de Winterswijkse werkelijkheid is het gewoon blijven staan. Zijn ouders wonen er

niet meer, maar Komrij voerde er in plat Winterswijkse wel een gesprekje met een buurman, die juist zijn fraaie bloementuintje aan het verzorgen was.

De meeste van de twaalf locaties waarlangs de tien kilometer lange Route is uitgezet, zijn geplukt uit de autobiografische roman *Verwoest Arcadië*. De wandelaar - of beter nog: fietser - komt langs de plaats waar Komrij's lagere school stond, langs de oude leeszaal, de Rijks Hogere Burgerschool, de ruïne van de blekerij, de uitspanning Den Hel-

der en natuurlijk langs de Jachthuisweg, de plek waar het in 1963, *páng*, moet zijn gebeurd. „Daar werd ik, op mijn negentiende, dichter.” schrijft hij in *Alles onecht* (1984). „In een handomdraai was het gebeurd. Anderen mogen het een goddelijke ingeving noemen, een moment van waarheid, een mystieke bliksemingslag — mij kwam het op dat moment alleen voor of er een knop werd omgedraaid. Er ging een licht aan in een kamer. Maar de kamer zelf was er al.”

Bij de opening van de Komrij-tentoonstelling stond burgemees-

ter Stigter stil bij de ambivalente relatie die altijd heeft bestaan tussen het dorp en de auteur. Vaak had Winterswijk — verworden tot één *gruttersbedrijf* en bevolkt door *elkaar argwanende zenuwzieken* — er van Komrij in zijn boeken van langs gekregen. Hij hoopte echter dat de vrede met het feest en het door Theo Daamen geschilderd portret kon worden getekend, al was het een gewapende vrede, want de burgemeester wist zeker dat beiden hun laatste restje wantrouwen, door Komrij ooit een van de meest opvallende karaktertrekken van de Winterswijkse genoemd, zouden koesteren.

Het schilderij dat Komrij voor zijn verjaardag werd aangeboden is het derde portret dat Daamen van hem maakte. Over het eerste, zestien jaar geleden, was de schilder niet tevreden geweest, maar hij had het de auteur gegeven, op voorwaarde dat hij nog eens wilde poseren. Het resultaat was een tweede portret dat nu in het Letterkundig Museum in Den Haag hangt. Met het nieuwste doek, weer acht jaar later, is volgens Komrij nu „in drie fasen te zien hoezeer het talent van de schilder en de kop van de geportretteerde rijper zijn geworden”.

Nadat Komrij het schilderij had gekregen, droeg hij het op zijn beurt over aan de bibliotheek, waar het samen met de kleine expositie over zijn leven en werk nog de komende maand te bezichtigen is. In enkele vitrines liggen hier foto's uit Komrij's Winterswijkse jeugd, zijn geboortekaartje, kindertekeningen, bestelbonnen voor boeken zoals de *Encyclopedie der Wereldliteratuur*, Komrij's debuut in eigen beheer, foto's en programmaboekjes van toneelvoorstellingen van de lyceumvereniging en het schoolblad 'Kontakt' waarin Komrij zijn eerste gedichten en beschouwingen over literatuur pu-

bliceerde. Ook is er een krantenknipsel te zien waarin staat hoe Komrij op een nacht wegens vandalisme werd opgepakt: „Het was niet de laatste keer dat Gerrit door de politie werd opgepakt,” aldus het venijnige onderschrift, „ook al een aspect van de befaamde literator waarvan de wortels in Winterswijk liggen.”

Tijdens het symposium trachten enkele deskundigen meer inzicht te geven de motieven in Komrij's werk. Rob Schouten, die zou spreken over Komrij en de literaire canon, stelde dat Komrij zich door zijn anti-burgerlijke houding aan elke canonicatie onttrekt. Hugo Brandt Corstius liet zien dat de poëzie van Komrij zich onderscheidt door het veelvuldig noemen van dieren, lichaamsdelen en het woordje 'je'. In *Alle gedichten tot gisteren* had hij 45 lichaamsdelen gevonden, 90 dieren, en dan nog wat fabeldieren als de eenhoorn en het Komrij-wezen. Komrij-kenner Paul van Capelleveen liet in een origineel en helder betoog zien dat Komrij's werk door de jaren heen is gekenmerkt door claustrofobie en agressie.

In zijn dankwoord vergeleek Komrij zijn houding tegenover zijn geboortedorp met de Portugese *saudade*: „Een heimwee naar iets waar je niet bent. In die zin houd ik van Winterswijk.” Hij betreunde dat er zoveel dierbaars uit zijn jeugd moedwillig was vernield. Driekwart van zijn dorp had hij in de loop der jaren spoorloos zien verdwijnen, en het hield niet op: 'verbijssterd' had hij kennis genomen van de laatste plannen voor een nieuw gemeentehuis.

De Komrij-viering in Winterswijk wordt in oktober afgesloten met de wereldpremière van zijn nieuwe toneelstuk *De koning van Portugal*, uit te voeren door amateurs van enkele plaatselijke toneelverenigingen.